

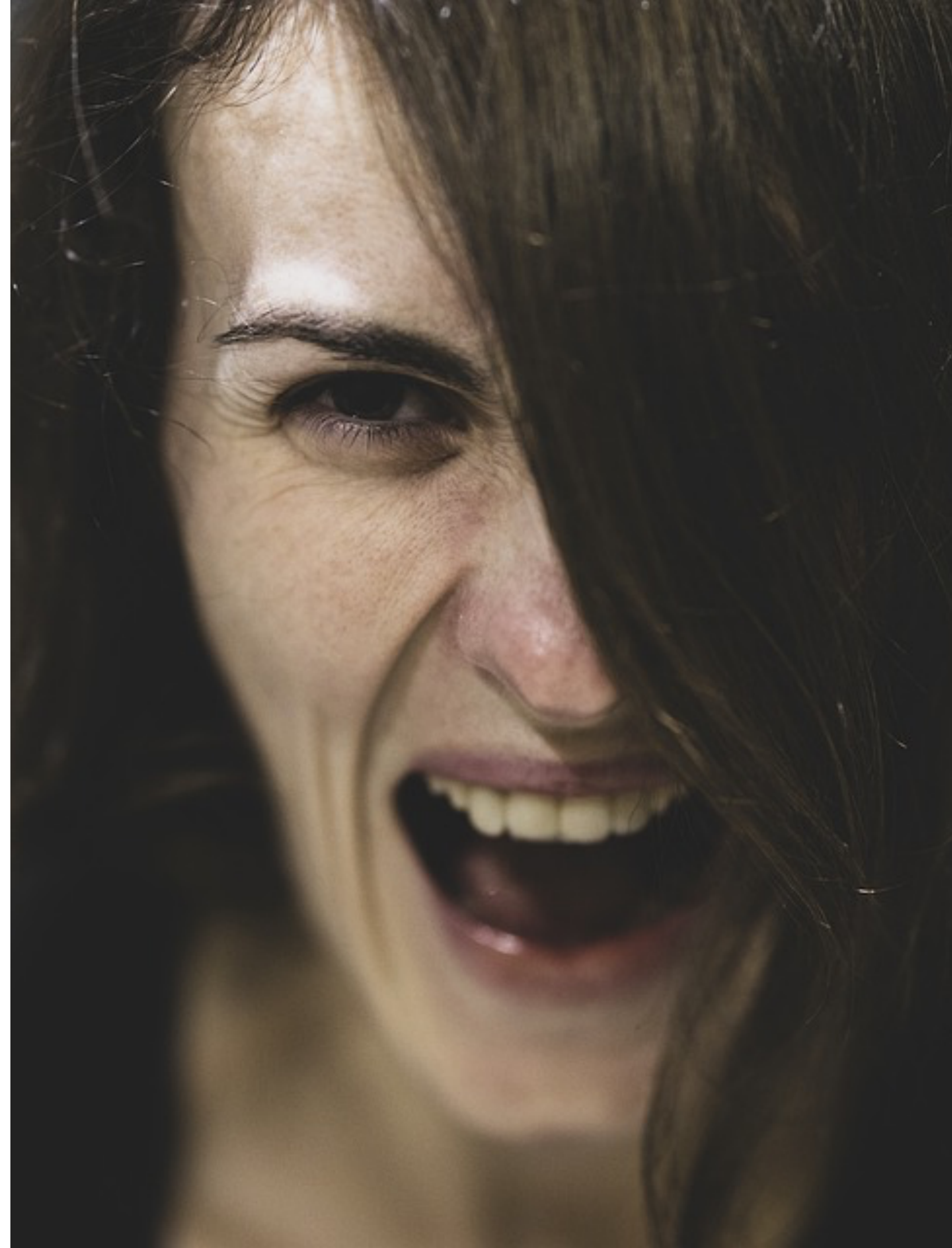

ANALYTICKÝ SEMINÁŘ Z MEDIÁLNÍ ETIKY - TEORIE

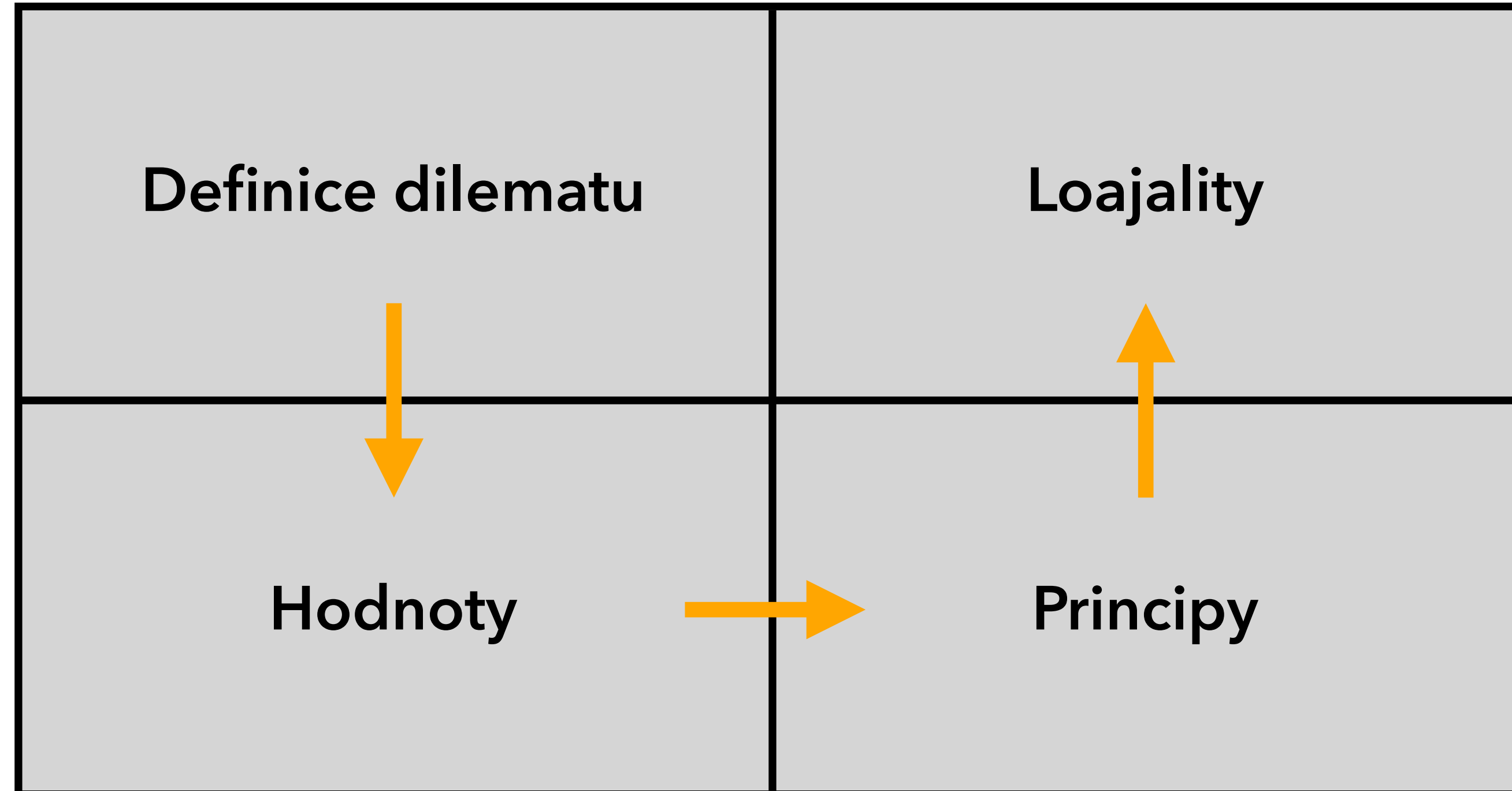
CMTF UPOL 2021 | JAN MOTAL | WWW.MEDIALNIETIKA.CZ

EXPRESIVNĚ- EVOKATIVNÍ ÚROVEŇ SOUDŮ

HENRY AIKEN, 1962 - NEJNIŽŠÍ ÚROVEŇ (EXPRESIVNĚ-
EVOKATIVNÍ - MORÁLNÍ - ETICKÝ - POSTETICKÝ /
LIDSKÝ); ÚSTUP K OTÁZCE PRÁVA

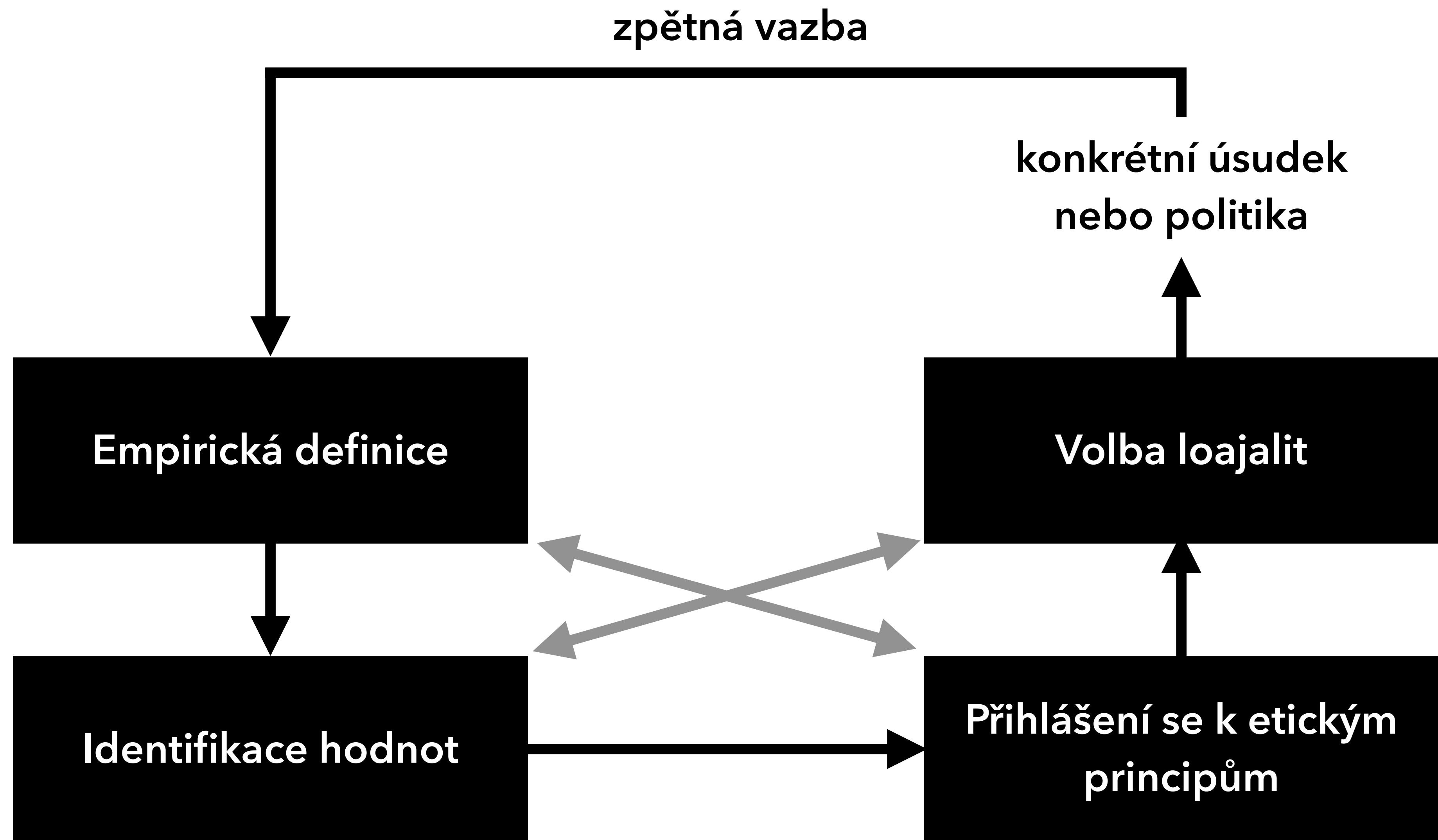
"THE POTTER BOX"

POTTERŮV ROZHODOVACÍ MODEL

CHRISTIANS ET AL., 2016

1. **EMPIRICKÁ DEFINICE** - co nejpřesnější popis dilematu, všechna důležitá fakta, empirická definice situace, identifikace aktérů
2. **IDENTIFIKACE HODNOT** - identifikace všech hodnot, které mohou být důležité (nejen reportéra, ale i ostatních aktérů), vyjasnění konfliktu mezi různými hodnotami (např. soukromí vs. veřejný zájem) různých typů (udržení pořádku vs. pravda) - **zde se většinou v praxi uvažování zastaví a nedosáhne tak morální úrovně**
3. **ETICKÉ PRINCIPY** - umožňuje vyřešit konflikty mezi hodnotami, identifikujeme principy (normativní perspektiva - "co má být" - např. kantovský imperativ pravdivosti, angažovanost etiky péče apod.)
4. **LOAJALITY** - závazky, zodpovědnost vůči aktérům, "pro koho to činíme" (např. veřejnost, oběti, zdroje informací, trh, publikum...); zde můžeme rozlišit, který princip je důležitější
5. formulace **ÚSUDKU** anebo firemní/veřejné **POLITIKY**

model je cyklický

jde o organický celek propojující empirii, hodnoty, principy a zodpovědnosti

HODNOTA

CLYDE KLUCKHOHN, 1951 - "KLASICKÁ TEORIE"; GEIST, 2000

- Hodnota je něco charakteristického (představa, pojetí, chápání něčeho), co je explicitně nebo implicitně jak pro jedince tak pro nějakou skupinu žádoucí a co ovlivňuje výběr dostupných způsobů, prostředků nebo cílů jednání
- Hodnoty nejsou pouze individuální, ale (především) sociální
- Lze je dělit podle určitých kritérií - pozitivní, negativní, přímé, nepřímé (podle toho, zda přímo uspokojují naše tužby, nebo toto uspokojení pouze zprostředkují), estetické, morální, logické... Vývojem se mohou hodnoty přesouvat (z nepřímých se stávají přímé apod.)

VZTAHOVOST HODNOT

- hodnoty nejsou konstituovány individuálně, ale převážně sociálně
- jsou subjektivně považovány za vlastnosti objektů, ale objektivně žádnou vlastnost nemají
- jsou *vztahové* - vyjadřují náš vztah k předmětu, mezi námi a společností, mezi společností a jejím hodnotovým systémem (referenční systém)
- hodnoty získáváme během socializačního procesu (sebeutváření osobnosti) interiorizací

PŘÍKLADY HODNOT V MEDIÁLNÍ PRAXI

CHRISTIANS ET AL., 2016

- profesní hodnoty: blízkost, aktuálnost, konflikt, lidský zájem, zábava, novost, bezprostřednost, nezávislost, nestrannost, objektivita, watchdog...
- morální hodnoty: pravdivost, lidskost, spravedlnost (férovost), čestnost, nenásilí...
- sociokulturní hodnoty: tvrdá práce, energie, šetrnost, rodina...
- logické hodnoty: konzistence, kompetence, vědění...
- estetické hodnoty: harmonie, potěšení, imaginativnost...

***“NAŠE HODNOTY NEJSOU NIKDY ČISTÉ.
MÁME SKLON K TOMU JE BRÁNIT A TYPICKY
RACIONALIZUJEME NAŠE JEDNÁNÍ, KDYŽ
JE S NIMI V ROZPORU. PROFESNÍ HODNOTY
JSOU VYRYTY V MOCI.”***

C. G. CHRISTIANS ET AL., 2016, P. 21.

další pořad
po
krátké přestávce

PĚT HLAVNÍCH DRUHŮ ETICKÝCH PRINCIPŮ

LOUIS HODGES

- etické teorie založené na *ctnosti*
- etické teorie založené na *povinnosti*
- etické teorie založené na *užitečnosti*
- etické teorie založené na *právech*
- etické teorie založené na *lásce*

I ETIKA CTNOSTI

PLATÓN (KARDINÁLNÍ CTNOSTI), ARISTOTELÉS, TOMÁŠ AKVINSKÝ,
ALASDAIR MACINTYRE...

- ctnostné jednání je umírněné čili má správnou míru - nearitmetická středovost
- fronésis (x teorie, x technika) - znalost účelů a prostředků, jak jich dosáhnout (správný čas, správný způsob, správný motiv a správný cíl)
- zaměřenost spíše na charakter (druhá přirozenost) než jednání samo
- v žurnalistice: vyváženost, spravedlnost, rovnost v poskytnutí prostoru; hledání středu mezi extrémny
- existují i situace, kdy je třeba vyváženost porušit - extrémní útlak vyžaduje extrémní odpor; jsou vlastnosti, které střed nemají (závist atd.)

I ETIKA CTNOSTI

KCHUNG-FU-C' (KONFUCIUS)

- lidská výjimečnost není založena na původu, ale jeho charakteru (ťün-c' = ušlechtilý člověk)
- pět ctností konfuciánství: lidskost (žen - 仁), správnost (i - 義), patřičnost - řádnost (li - 禮), moudrost (či - 智) a důvěryhodnost (sin - 信) (formulovány později)
- definice středovosti: *čung* (中) - vyváženost a *jung* (庸) - harmonie; dilema se řeší nebinárně, integrací obou možností
- *žen* (仁) - lidskost, láska k bližnímu a péče (jako o děti), starost o druhé ("aby rostl člověk, musí růst společenství"), vzájemnost (v konfuciánství hierarchie rodiny)

II POVINNOST

IMMANUEL KANT, W. D. ROSS

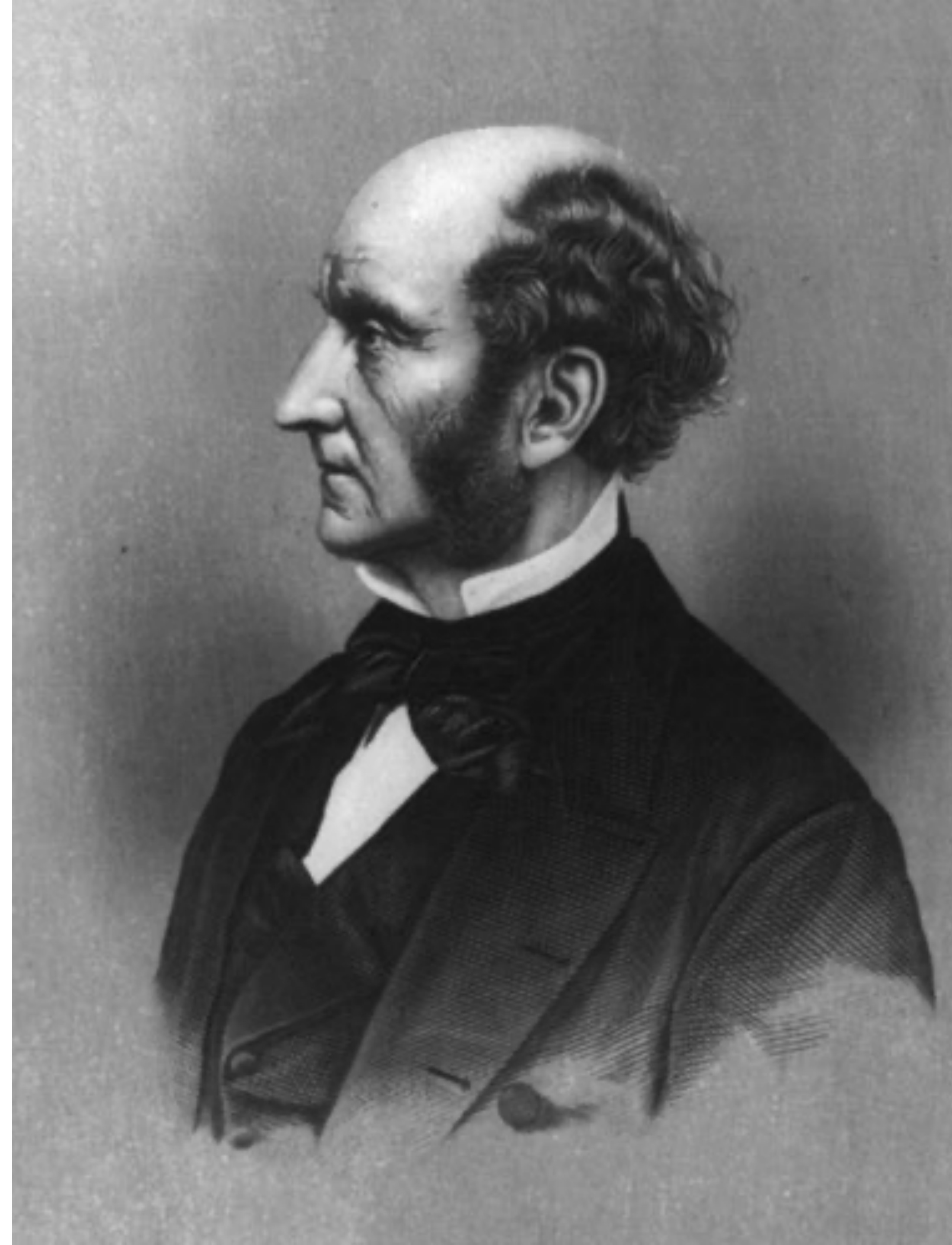
- *kategorický imperativ* - žádoucí je takové jednání, jež se může stát obecným zákonem (**ne zlaté pravidlo!**)
- kritériem je *racionální* univerzalita (zavazující všechny inteligibilní bytosti) - kategorický (nepodmíněný) charakter dává člověku jistotu jednání nezávisle na okolnostech
- autonomie - heteronomie (nezávislost úsudku) a lidská důstojnost
- deontologie - William David Ross, *prima facie* povinnosti: věrnost, náprava, vděčnost, spravedlnost, beneficence, nonmaleficence, sebezdokonalování

III UŽITEK

JEREMY BENTHAM, J. S. MILL

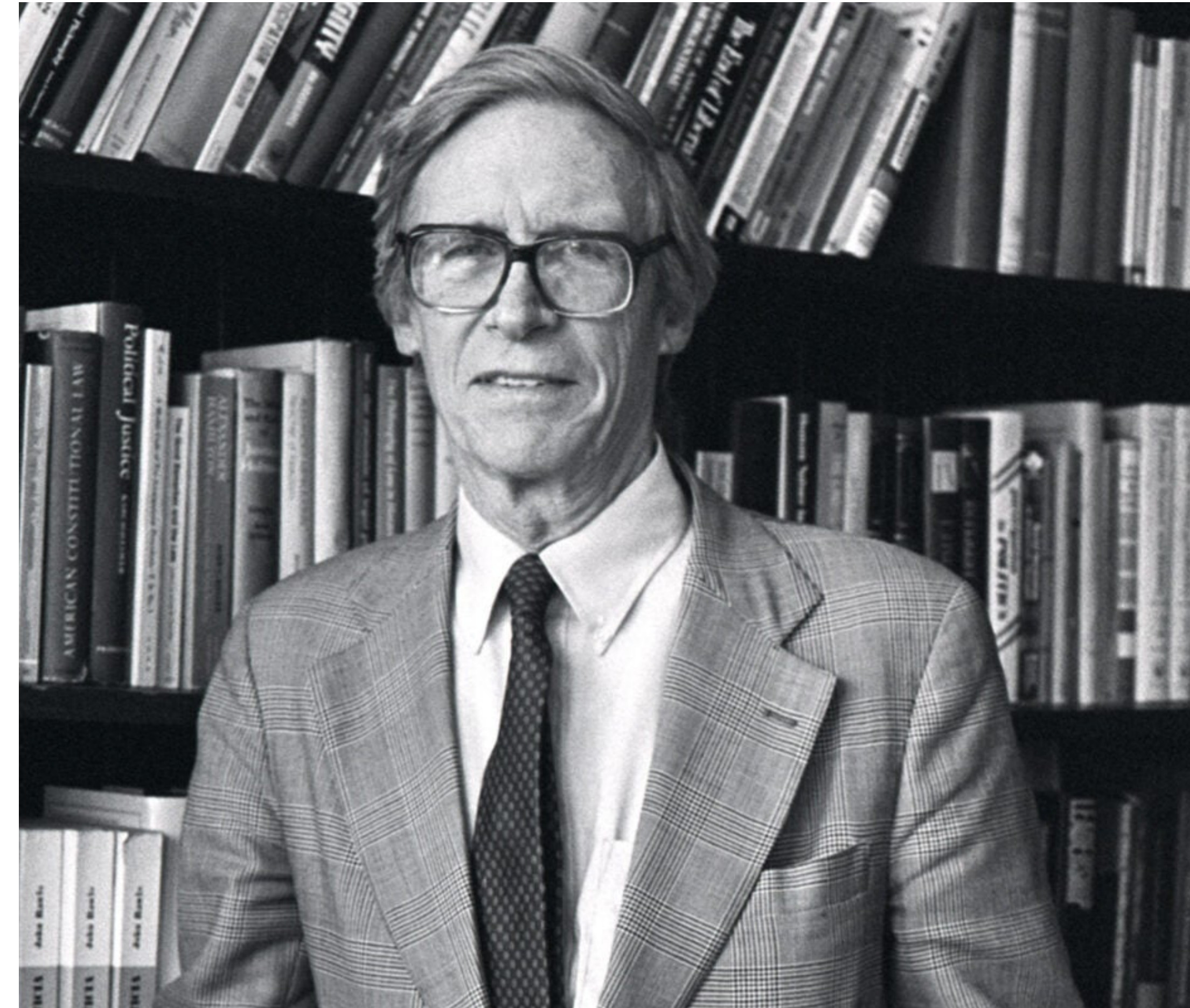
- cílem je předcházet bolesti (pain) a zvyšovat potěšení (pleasure); cílem je šťastná společnost (summum bonum)
- původní podoba *hedonistického kalkulu* (Bentham) rozšířena Millem o kvalitativní kritérium
- ve vztahu k médiím je utilitarismus sice rozšířený, ale velmi problematický - *měření účinků médií*; klasickým problémem je navíc jak srovnat hodnotu různých životů

IV PRÁVA

JOHN RAWLS

- “spravedlnost jako férovost” je ústřední koncept; egalitářská teorie: a) princip svobody, b) nerovnosti přijatelné pouze ve spojení s postaveními přístupným všem (princip rovnosti šancí), pokud prospějí nejméně zvýhodněným (princip difference)
- “závoj nevědomosti” (veil of ignorance) - rozhodujeme, jako bychom byli v “původním stavu” - nevěděli, jaké postavení nám v budoucím uspořádání připadne; dohlížíme od ethnicity, věku, vzdělání, majetku apod.

V LÁSKA

ŽIDO-KŘESŤANSKÁ ETIKA

- “Miluj bližního svého jako sám sebe” (Mt 22,39); “Dilige et quod vis fac” (Miluj a číň, co chceš - sv. Augustin)
- přikázání lásky odráží božskou podstatu (ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, Bůh je láska - 1 Jn 4,16)
- *agapé* (ἀγάπη, caritas), pečující láska, vzájemná láska (i Boha k lidem), činy péče o ty, kteří potřebují
- starost o slabé, sociálně vyloučené, marginalizované, nemocné, ohrožené, oběti
- lidskost - cílem je dobrobytí druhých lidí, angažování v dobru společnosti

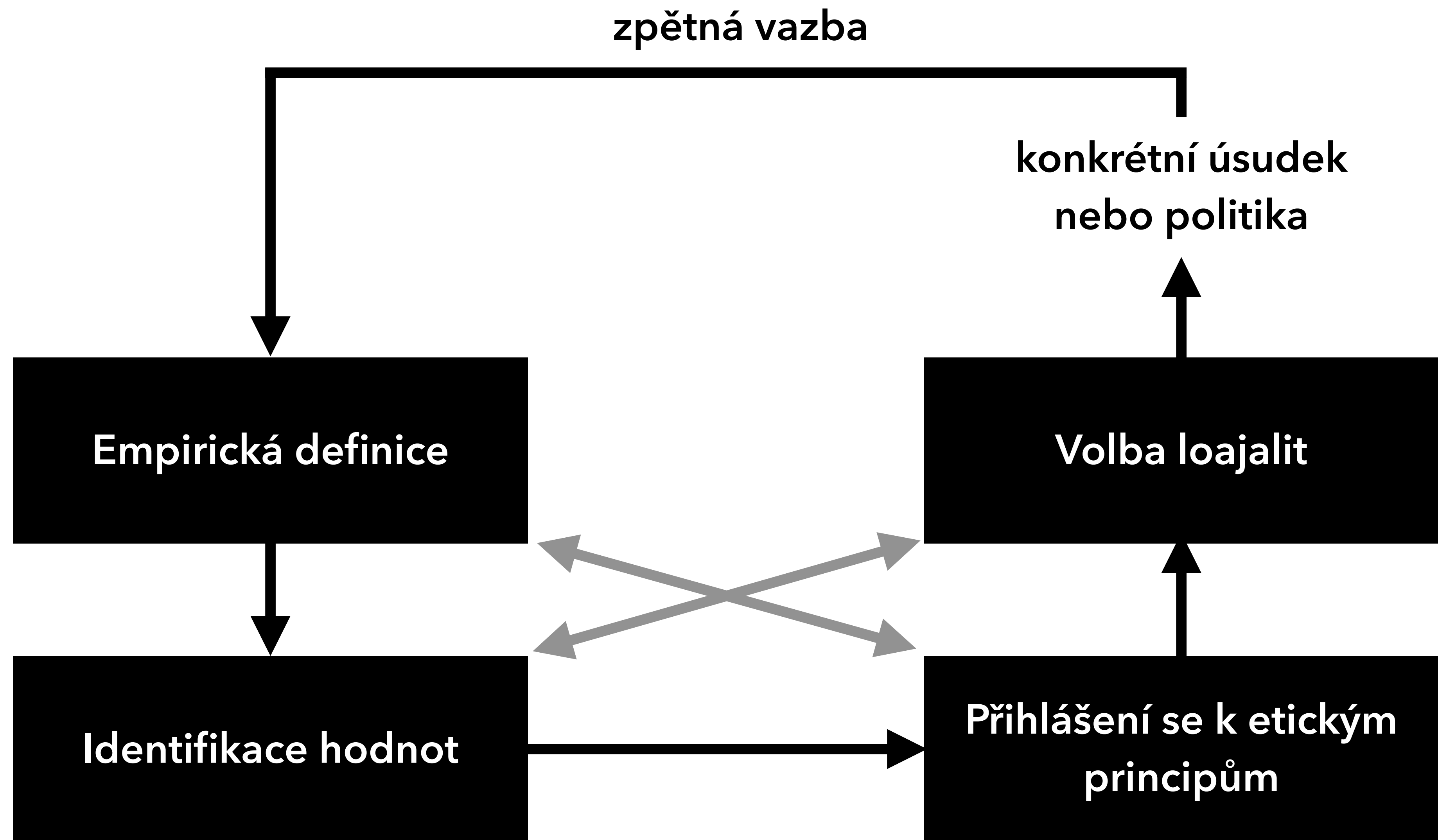
V LÁSKA

VIRGINA HELD, NEL NODDINGS

- *etika péče* navazuje na feministickou kritiku morálky nezávislosti (deontologie, utilitarismus) - Carol Gilligan ukazuje, že morální vývoj nesměřuje pouze k nezávislosti, ale i k připoutání (žena, matka)
- Held - *Etika péče* - musíme poznat, co druhý potřebuje, vychází z univerzální zkušenosti péče mateřství; základem porozumění druhému jsou emoce (sympatie, empatie, citlivost atd.); nehledá univerzální ani nestranná řešení; odmítá tradiční rozdělení soukromého a veřejného; chápe člověka *ve vztahu*, nikoliv jako autonomní bytost
- relační etika (Noddings) - péče zakořeněná v receptivitě, vnímavosti - ten, kdo pečuje (one-caring), musí mít o druhého zájem, ten o něhož je pečováno (cared-for), musí na péči odpovídat; snažíme se druhému lépe porozumět (pohlčení - engrossment), být ponořeni do jeho potřeb

**ANALYTICKÝ PROCES JE DŮLEŽITÝ:
K PRINCIPU JE TŘEBA DOJÍT ROZBOREM,
NIKOLIV VÝROKEM AUTORITY!**

model je cyklický

jde o organický celek propojující empirii, hodnoty, principy a zodpovědnosti